

Seveda pa ima vsaka oseba s posebnimi potrebami drugačne individualne potrebe. 'Pogled čez planke', torej sodelovanje vseh aktualnih ustanov pri iskanju nekonvencionalnih rešitev, lahko prepreči, da bi osebe s posebnimi potrebami postale duševno prizadete.

Katere lastnosti moramo krepiti, da bomo dobri pedagogi, ki bomo sposobni inkluzivnega razmišljanja in delovanja?

Dobri pedagogi opazujejo in zelo natančno ločijo opazanje od interpretacije. Osnova za delo je (po mojem mnenju) temeljna izobrazba v pedagogiki in specialni pedagogiki montessori (Montessori-Heilpädagogik). Sem sodi še trdno prepričanje, da vsak otrok v sebi skriva sposobnosti, ki le čakajo na to, da jih odkrijemo in 'izbezamo na plano'. Za vas kot voditeljico v inkluzivni skupini je pomembno, da vedno prepoznate pozitivne zasnove, ki jih prinese vsak otrok. Ko krepite te pozitivne zasnove, se izboljšuje celotno vzdušje v skupini.

Od kod pa vi črpate neumorno moč in optimizem, ki ga izžarevate? Kaj vas najbolj veseli? Vas kaj žalosti?

Moč črпам, skupaj s starši, iz primerov, ko nam uspe doseči pozitivno pot za otroka in celotno družino. Če nam to ne uspe, me to ne potre, ampak razjezi in spodbudi k novim premislekom.

Iz srca hvala za vse vaše delo, izkušnje in spoznanja. Naj vas zdravje še dolgo drži pri močeh in dobrodošli v Sloveniji.

Najlepša hvala vam in tisoč dobrih želja! ■

Iz nemščine prevedla Tanja Volk

Opomba

1. Theodor Hellbrügge (1919–2014) je bil nemški pediater in pionir socialne pediatrije. Ustanovil in vodil je prvi socialnopediatrični center (Kinderzentrum München) za otrok in mladostnike, Center za razvoj rehabilitacije, zgodnjega odkrivanja in zgodnje intervencije in socialne vključenosti. Trenutno je v Nemčiji in tujini več kot 200 takih centrov.

Pedagoška osebnost

Razumevanje Gogalove osebnostne pedagogike

✍ Simona Knavs

Za šolsko delo je vedno ključnega pomena učiteljeva osebnost. Gogala temeljni pomen daje pedagoškemu erosu in pedagoškemu čutu. Vzgaja lahko človek, ki razume in čuti notranje procese v osebnosti in je zavezan stalni rasti.

Dinamika posameznikove duševnosti, njegovo oblikovanje subjektivnega duha na podlagi prirojenih čutov in razvoja sposobnosti doživljanja duhovnih predmetov ustvarja človekovo notranjo kulturnost. Izražanje le-te je ustvarjalni moment kulture. Enako velja tudi za pedagoško kulturo.

Gogala identificira pedagoške duhovne predmete (vrednote, zakonitosti) in pedagoške duševne predmete (pedagoške čute, sposobnosti, subjektiven ter objektiviran duh). To so takšni elementi, ki jih ni mogoče pripisati katerikoli drugi kulturni panogi (praksi, vedi ali znanosti). Med predmete objektivnega pedagoškega duha uvršča: izobraževalni ideal, vzgojni ideal, smisel in cilj pedagoškega dela ter pedagoško vrednoto, duhovno razdajanje samega sebe.

Po pedagoških idealih lahko sega pedagog, ki ima vsaj kanček prirojenega pedagoškega čuta in ga tudi zavestno razvija. Gogala identificira dva pedagoška ideala, in sicer pedagoški eros ali pedagoško duhovno ljubezen ter pedagoški čut, instinkt ali takt.

Objekt pedagoške ljubezni ni vzgajani, ampak pedagoško delo samo, torej duhovno in duševno oblikovanje sebe in drugih. Zaradi pedagoškega erosa pedagogu njegovo delo pomeni notranjo življenjsko potrebo, življenjski

interes. Je izvor njegovega notranjega zadovoljstva, predstavlja mu smisel življenja, poslanstvo. Je "bistveni znak učitelja /.../. Kdor ga nima, ne more postati učitelj, kdor ga ima, je nujno in vedno učitelj." (Gogala, 1931/32, 2005: 172).

Po eni strani je torej pedagoški eros potreba oblikovanja duševnosti, a po drugi strani tudi zelo pomembna notranja potreba po posredovanju duhovnih predmetov, kulturnih vrednot, zakonitosti, ki jih je pedagog sam spoznal, tudi drugim. To posredovanje je mogoče le, če je pedagogovo spoznanje pristno, dejansko, osebno in če je njegovo zanimanje za posredovane predmete veliko. "Z eno besedo, nuditi je mogoče predmete tako, da se vsebina podajane predmeta združi v otrokovi duševnosti z neko vrsto čustev, ki ovijejo kak predmet v svojo doživljajsko dejavnost in ki ga sprejmejo ter asimilirajo kot vredno in svojo lastno duševno vsebino." (Gogala, 1931: 161–162) Pedagoški eros seveda vključuje tudi odnos do vzgajane, a temelji na želji, da pedagog v odnosu z vzgajanim namensko deluje tako, da ga podpira pri njegovem razvoju sposobnosti doživljanja do samovzgajanja in samoizobraževanja. To je osebni in duhovni stik, ki ga Gogala postavi za nujni pogoj vzgojnega uspeha, ker so samostojno doživeti duhovni predmeti osrednje vzgojno orodje.

Pedagoški eros odgovarja na vprašanje, zakaj vzgajati in izobraževati, pedagoški instinkt pa na metodično vprašanje, kako. To je čut, ki omogoča pedagogu, da "neposredno in brez posebnega razmišljanja takoj začuti, kako bi bilo treba sedajle tega človeka oblikovati." (Gogala, 1931/32, 2005: 172). Pedagoški takt je torej sposobnost pravičnega metodičnega in didaktičnega postopanja. Gre za sposobnost

razumevanja duševnega stanja ali procesa učenca oz. skupine in temu primerne delovanja s ciljem doseganja posameznega koraka na poti do končnega pedagoškega cilja, tako v procesu vzgajanja kot v procesu izobraževanja, pri čemer se pedagog zaveda, da sta procesa vedno tesno povezana.

Če je pedagoški eros osrednji razlog, da se odločimo za ta poklic, pa je pedagoški instinkt tisto, kar potrebujemo, da bomo uspešni. "Ne moremo sicer zahtevati, da bi imel vsak pedagoški delavec najbolj razvit pedagoški čut, zahtevati pa moramo najmanj to, da mora imeti /.../ vsaj malo pedagoškega čuta." (Gogala, 1933, 2005: 31–32) "Je /.../ bistveni del subjektivnega pedagoškega duha, in kdor ga načelno nima, ne bo nikdar dober pedagog." Pedagoški čut celo zmore "nadomestiti pedagoško teoretično znanje." (Gogala, 1931/32, 2005: 173) Ni dovolj "vedeti, kaj je izobrazba in kaj vzgoja /.../, ker je edino važno, da človek, ki pride s hrepenenjem k tebi, ne odide prazen, /.../ ker je edino važno, da narediš nekoga za človeka." (Gogala, 1937/38, 2005: 147) Pedagoški čut je "prvi in neposredni izvor pedagoško pravilnega ravnanja, katerega se drži tudi pedagoška teorija. Razen tega pa so zelo pogosti tudi novi in nepredvideni praktični primeri, kjer pedagoška teorija odpove in kjer more odločiti samo pedagoški čut." (Gogala, 1933, 2005: 30) Seveda pa je pedagoška teorija ključna za razvoj pedagogovih čutov in njegovo spoznavanje o pravilnosti ali nepravilnosti lastnega pedagoškega delovanja.

Pedagog pri svojem prizadevanju doseči človeškost kot vzgojni cilj razvija duševno sposobnost doživljanja. Razvita sposobnost doživljanja pomeni razvito sposobnost samovzgajanja in s tem razvito človeškost. Ne le, da naj jo pedagog najprej dosega pri sebi in jo nato zavestno razvija pri vzgajanem, temveč je praktično pedagoško udejstvovanje samo "polno vzgojnih vrednot za pedagoga – oblikovalca samega" (Gogala, 1936/37: 180) in vse skozi vzgaja tudi vzgojitelja samega.

Gogala od pedagoga pričakuje razvijanje lastne osebe v osebnost. Čeprav našteva njene značilnosti: življenjska

izkušnost, praktične izkušnje tudi z drugih področij, prevladujoče zanimanje za duhovno razsežnost, pravilnostno in objektivno presojanje, zakoreninjenost v podajanem predmetu, doživljanje pristinih čustev itd., pa je osrednja lastnost osebnosti v tem, da je njegova osebnostna struktura dinamična. Torej da ne glede na obilico preteklih spoznanj vedno aktivno preverja njihovo pravilnost, ki ga osebnostno gradijo in jih posreduje tudi drugim. V tej dinamiki je trdnost osebnosti, ki omogoča duhovno razdajanje, učitelja bogati in ne izčrpa. Posledično taki osebnosti "nehote in popolnoma zaupamo. /.../ To zaupanje pa je lahko tako veliko, da se pokaže na njegovem temelju osebnosti tudi kot *avtoriteta* in kot *idejni vodnik*." (Gogala, 1931: 197–198) Avtoriteta pedagogove osebnosti torej izvira iz njegove pravilnostne in objektivne usmerjenosti, ki omogoča najprej njegovo stalno samovzgajanje in samoizobraževanje in želje, da tak razvoj omogoči tudi učencu.

Kot smo lahko videli iz predstavitve Gogalove pedagoške teorije, jo lahko poimenujemo osebnostna, ker temelji na izvornem spoznanju zakonitosti duševnega razvoja, ki naj ga pedagog razume tako z vidika lastnega osebnostnega in poklicnega razvoja kot z vidika pedagoškega delovanja. Vseskozi gre za razvoj osebnosti, ki je sposobna stalne duševne rasti, saj razume, da je ravno njegova lastna osebnost, sposobna stalnega samorazvoja, tista, ki omogoča tak razvoj tudi v vzgajanem. V tem je srž vzora. Predmet vzora ni posamezna statična osebnostna lastnost učitelja niti njegovo redno praktično delovanje na njeni podlagi. Predmet vzora je učiteljeva sposobnost stalnega razvijanja, sposobnost stalnega pristnega doživljanja in pravilnostnega preverjanja te lastnosti, pri čemer je vedno v ospredju razumevanje pedagoga, da je njegovo orodje osebni stik, ki ga vzpostavlja z drugimi ter stalno in globoko osebno spoštovanje vzgajanja.

Edino pravilno reagiranje na nepravilna dejanja je vzgajanje. Zato Gogala pravi, da je kaznovanje maščevanje učitelja, ki meni, da ve vse, kar je mogoče vedeti, ki ne razume zakonito-

sti osebnega sprejemanja duhovnih predmetov, vrednot, ki učenca z vidika osebne vrednosti ne jemlje za sebi enakega, učitelja, ki mu socialna vrednota ni temelj pedagoške. Nasprotno se pedagoška osebnost vživlja v dušo otroka, razume, da so njegova dejanja "prav tako nujna kot naša, porojena po večini iz njegovega osebnega prepričanja in po svojstveni otroški logiki tudi pravilna". (Gogala, 1939, 2005: 115) Razume, da je bolje ne kaznovati, "čeprav bi mogoče kdo kazen zaslužil, kot da bi samo enemu človeku storili krivico in si vzeli možnost, da ga še naprej vzgojno oblikujemo." (n. d.: 117)

"Vzgojiteljeva osebnost je v vzgojnem procesu končno najodločilnejši faktor, kajti od njega je odvisno, da učenci z veseljem, s pazljivostjo in s sodelovanjem sprejemajo izobrazbene in vzgojne vrednote." (Gogala, 1968: 561) Saj "se zasidrajo vzgojni vplivi prav v človekovi duši, saj pomeni vzgojni odnos res stik "od duše do duše". (Gogala, 1939, 2005: 62)

Gogala nam predstavi idealnega pedagoga. Od nas ne zahteva, da ga dosežemo, ker to ni mogoče, nas pa vabi, da se mu približujemo. ■

Literatura

Gogala, Stanko (1931/32, 2005): *O duhovnem in duševnem oblikovanju*. V: Stanko Gogala. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.

Gogala, Stanko (1933, 2005): *Temelji obče metodike: Uvod v praktično pedagogiko*. V: Stanko Gogala. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.

Gogala, Stanko (1939, 2005): *Uvod v pedagogiko*. Slovenska šolska matica, Ljubljana in V: Stanko Gogala. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.

Gogala, Stanko (1936/37): *Misli ob posečanju zavodov za defektno deco*. V: *Popotnik*, št. 7/8, str. 179–182.

Gogala, Stanko (1937/38, 2005): *Pedagoška teorija*. V: Stanko Gogala. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.

Gogala, Stanko (1968): *Odnos med učiteljem in učenecem*. V: *Pedagogika II*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 557–575.

Gogala, Stanko (1931): *Učiteljeva osebnost*. V: *Popotnik*, št. 6, 7, str. 161–166, 193–199.

Knavs, Simona (2005): *Koncept duha v pedagoški teoriji Stanka Gogale*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Dostopno na: <http://stankogogala.blogspot.com/>.

Knavs, Simona (2014): *Razumevanje Gogalove osebnostne pedagogike*. V: *Vzgoja* št. 63 in 64.

Kroftlić, Robi (2005): *Osebnostna pedagogika prof. dr. Stanka Gogale*. V: Stanko Gogala. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.